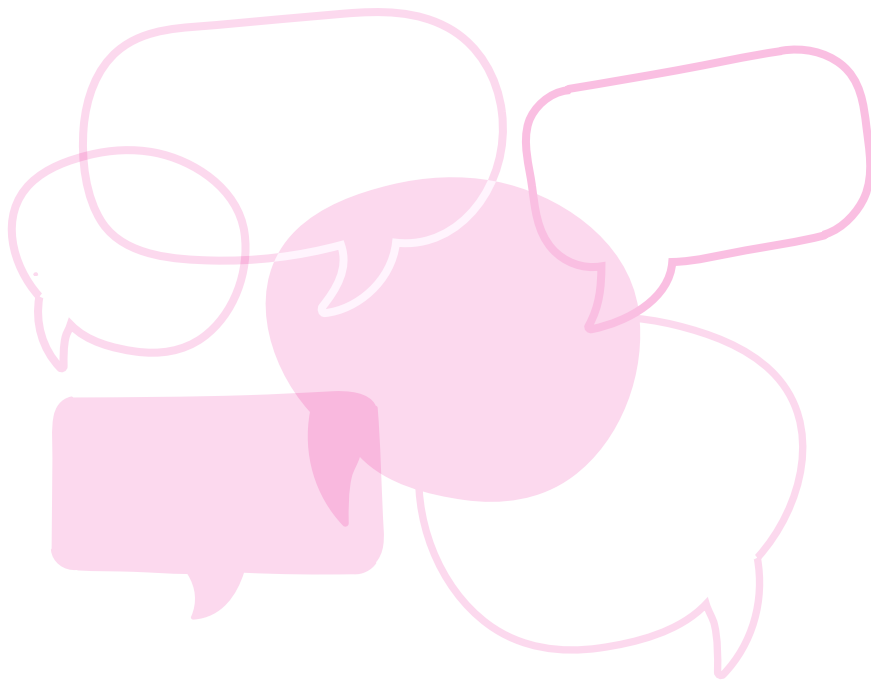

Ruotsin kielen oppimistulokset tuntijako- ja varhentamisuudistuksen jälkeen

Tero Kurki | SUKOL | Svenska nu -verkosto

29.10.2021

Hanasaari – ruotsalais-suomalainen kulttuurikeskus
koordinoi Svenska nu -verkostoa

www.svenskanu.fi | svenskanu@hanaholmen.fi
Hanasaari – ruotsalais-suomalainen kulttuurikeskus
Hanasaarenranta 5, 02100 Espoo | +358 400 605 565 | www.hanaholmen.fi

facebook.com/svenskanu

twitter.com/svenskanu

instagram.com/svenskanu

Sisällysluettelo

1. Tutkimuksen tausta	1
2. Tuntijako- ja varhentamisuudistus ruotsin kielessä	2
2.1. Nykyinen tuntijako kielenopetuksessa	3
2.2. Oppilaiden osaamistaso ja asennoituminen ruotsin kieleen	4
2.3. Ruotsin opettajat kuudennella luokalla	5
2.4. Ruotsin kielen opetuksen perusteet ja tavoitteet vuosiluokilla 3-6	6
2.5. Ruotsin kielen opetuksen perusteet ja tavoitteet vuosiluokilla 7-9	7
2.6. Peruskoulun ja lukion opettajien näkökulmia arviointiin ja tavoitteisiin	9
3. Tutkimusmenetelmät	10
4. Tulokset	11
4.1. Opettajien vastaukset	11
4.1.1. Yläkoulun opettajien näkemys varhentamis- ja tuntijakouudistuksen onnistumisesta	11
4.1.2. Yläkoulun opettajien näkemys varhentamisesta	13
4.1.3. Yläkoulun opettajien näkemys oppimisen esteistä	13
4.1.4. Yläkoulun opettajien näkemys oppimista edistävästä tekijöistä	15
4.1.5. Lukion opettajien näkemys oppilaiden osaamisen muutoksesta lukion alussa	15
4.1.6. Lukion opettajien näkemys varhentamis- ja tuntijakouudistuksesta	17
4.2. B1-ruotsin valtakunnalliset kokeet	18
5. Johtopäätökset	19
6. Toimenpide-ehdotukset ruotsin kielen opetuksen kehittämiseksi	20
Lähteet	22
Liite 1. Esimerkkivastaukset	23

I. Tutkimuksen tausta

Viime vuosina Suomen peruskoulun kieltenopetuksen kehittämisessä on panostettu vahvasti varhentamiseen. Erilaisia hankkeita on käynnistetty Opetushallituksen toimesta, ja esimerkiksi AI- ja BI-kielten varhentaminen on otettu pysyväksi osaksi kieltenopetusta. Tavoitteina uudistuksilla on ollut saada peruskielitaidon lisäksi oppilaat muun muassa kasvamaan kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen sekä kehittää heidän kieltenoppimis- ja viestintätaitojaan. Varhentamisuudistukset ovat vaikuttaneet myös tuntijakoon eri vuosiluokilla.

Syksyllä 2016 keskipitkän BI-ruotsin opetus varhennettiin 6.luokalle suomenkielisissä peruskouluissa (perusopetuksen opetussuunnitelma 2014). Varhennus toteutettiin tuntiresurssia venyttämällä siten, että kaksi vuosiviikkotuntia siirrettiin vuosikursseilta 7-9 alakoulun opetukseen. Eräät harvat kunnat ovat kompensoineet vuosikursseja 7-9 lisäämällä ruotsin kielen opetuksen tuntimäärää, mutta suurimmassa osassa kuntia ruotsia opetetaan vain neljä vuosiviikkotuntia koko yläkoulun aikana.

Kun uudistus on edennyt ja siitä on kokemuksia jo usean vuoden ajalta, ovat ruotsin kielen opettajat yläkouluissa ja lukioissa voineet arvioida uudistuksen onnistumista. Suuri osa opetushenkilöstöstä on suhtautunut uudistukseen kriittisesti, ja näitä kentällä esitettyjä huolia ruotsin kielen osaamisen tasosta uudistuksen jälkeen on haluttu kuunnella ja tutkia ruotsin kielen opetukseen liittyvissä järjestöissä. Myös Kansallisen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) suorittaa tietyin väliajoin arviointia ruotsin kielen oppimistuloksista, oppilaiden käsityksistä ja ruotsin oppimisesta sekä opetuksesta. Seuraavan kerran kansallisia tuloksia julkaistaan keväällä 2023. Edellisen kerran Karvin edeltäjäorganisaatio arvioi B-ruotsin oppimistuloksia vuonna 2008, ja osaaminen oli tuolloin tyydyttävällä tasolla.

Hanasaaren Svenska nu -verkosto ja Suomen kieltenopettajien liitto SUKOL ry ovat tilanneet tämän tutkimuksen, jossa selvitetään, miten ruotsin opetuksen vuosiviikkotuntien määrä ja varhentaminen ovat eri kunnissa vaikuttaneet oppilaiden ruotsin kielen osaamiseen. Keskeisenä tutkimuskysymyksenä on, että ollaanko uudistuksilla päästy niihin tavoitteisiin, joita uudistuksilla tavoiteltiin. Lisäksi ollaan tutkittu, mitkä ovat olleet mahdollisia esteitä näiden tavoitteiden saavuttamiselle.

Tutkimuksessa on haastateltu yhteensä yli 250 ruotsin kielen yläkoulun ja lukion opettajaa ympäri Suomea syys- ja lokakuun aikana vuonna 2021 sekä käytetty SUKOLin kevään 2021 valtakunnallisen 9. luokan ruotsin kokeen tuloksia.

2. Tuntijako- ja varhentamisuudistus ruotsin kielessä

Ruotsin kielen tuntijako- ja varhentamisuudistuksen tavoitteina oli vastata niihin ruotsin kielen oppimisen haasteisiin, joihin monissa eri selvityksissä kiinnitettiin huomiota. Valtioneuvosto ja Opetushallitus olivat teettäneet monia tutkimuksia, joissa oli tullut ilmi, että peruskoulussa B1-ruotsin osaamistaso on heikolla tasolla ja ruotsia ei valita A-kieleksi kovin laajalti (alle 10 prosenttia peruskoululaisista). Tämä vaikeutti monien oppilaiden kieliopintoja toisella asteella ja korkeakouluissa.

Merkittävinä syinä osaamistason heikentymiseen on pidetty muun muassa B1-ruotsin oppimäärän puolittumista 70-luvulta ja kuntien puutteellista valinnaisainetarjontaa. Verrattuna muihin kieliin B1-kielen tuntimäärä on selvästi vähäisempi kuin esimerkiksi A2-kielessä. Joidenkin selvitysten mukaan juuri tuntimäärän vähentyminen on vaikuttanut toisen kotimaisen kielen heikkoihin oppimistuloksiin (Törmänen, 2017). Ruotsin kielen asemaa lukio-opetuksessa on myös heikennetty tekemällä se vapaaehtoiseksi ylioppilaskirjoituksissa vuodesta 2005 lähtien, joka on vähentänyt merkittävästi ruotsin kielen ylioppilastutkintoon osallistuvien lukumäärää.

Varhentamisuudistusten valmisteluissa ja kommentoissa tuotiin esille myös lasten saattaminen tasa-arvoiseen asemaan kieltenopiskelussa. Esimerkiksi uuden opetussuunnitelman valmistelun aikaan opetusministerinä toiminut Sanni Grahn-Laasonen perusteli englannin kielen varhentamisuudistusta opetus- ja kulttuuriministeriön tiedotteessa seuraavasti: ”Ensi syksynä aloittavat ekaluokkalaiset ovat ensimmäinen ikäluokka, joka pääsee kokonaisuudessaan varhaisen kielenopetuksen piiriin riippumatta siitä, missä päin Suomea lapsi asuu. Nyt tehty historiallinen päätös tuo kaikki lapset tasa-arvoiseen asemaan.” (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2018). Myös maahanmuuttajataustaisten oppilaiden lisääntyminen erityisesti isoimmissa kaupungeissa luo oman haasteensa tasa-arvon saavuttamiseen ruotsin kielen oppimisessa. Monilla näistä oppilaista on vaikeuksia peruskoulussa jo yhden kansalliskielen oppimisessa, eikä huonot valmiudet kielen oppimiseen edistä jatkokoulutuksen kieliopinnoissa tai työelämässä pärjäämistä. Oppilaiden tasa-arvoinen asema kieltenopetuksessa vaatiikin varhentamis- ja tuntijakouudistusten lisäksi myös opetusresurssien ja opettajien osaamisen kehittämiseen liittyvien toimien tarkoituksenmukaista suunnittelua ja toteutusta.

Ruotsin kielen opetuksen kehittämistä pohtinut työryhmä (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2011) esitti monia toimenpiteitä, joista moni otettiin huomioon myös varhentamis- ja tuntijakouudistuksessa: Ruotsin kielen opintojen aloittaminen seitsemännellä luokalla koettiin ongelmalliseksi. Ruotsin opetusta ehdotettiin myös laajennettavaksi, ja laajemmat valinnaiset opinnot pitäisi mahdollistaa peruskoulussa. Toimenpide-ehdotuksissa ei kuitenkaan mainittu ruotsin vuosiviikkotuntien määrän vähentämistä vuosiluokilta 7-9.

2.1. Nykyinen tuntijako kielenopetuksessa

Tällä hetkellä A1-kielen (yleensä englanti) asema peruskoulun opetussuunnitelmassa on hyvin vahva. Sitä opetetaan peruskoulun ensimmäiseltä luokalta lähtien kunnasta riippuen vähintään kaksi vuosiviikkotuntia jokaisella vuosiluokalla. Myös vapaaehtoisella A2-kielellä (esim. saksa, ranska ja venäjä) on paljon vuosiviikkotunteja verrattuna kaikille pakolliseen B1-kieleen (ruotsi). Ruotsia opiskellaan lähes kaikissa kunnissa kuudennella luokalla kaksi vuosiviikkotuntia ja vuosiluokkien 7-9 kesken on jaettu kunnan ja koulun määrittämällä tavalla opetussuunnitelman vaatimat neljä vuosiviikkotuntia. Ennen vuoden 2016 uudistusta, kaikki nämä kuusi vuosiviikkotuntia olivat vuosiluokilla 7-9. Monissa kouluissa on jaksojärjestelmän takia ruotsin opetuksessa myös taukoja, eli oppilaat eivät välttämättä opiskele esimerkiksi jonakin lukukautena ollenkaan ruotsia. Vapaaehtoisella B2-kielellä on kaksi vuosiviikkotuntia vuosiluokilla 8 ja 9. (taulukko 1.)

Kunnat voivat halutessaan lisätä vuosiviikkotunteja, ja ruotsin kielessä vuosiviikkotunteja onkin lisätty joissakin harvoissa kunnissa vaaditusta vähimmäismäärästä viiteen tai kuuteen. Näitä kuntia ovat muun muassa Helsinki, Espoo, Imatra ja Kemi.

Kieli	1. lk	2. lk	3. lk	4. lk	5. lk	6. lk	7. lk	8.lk	9. lk	Yht.
A1 (EN)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	18
A2 (SA, RA, VE)				2	2	2	2	2	2	12
B1 (RU)						2	1	1	2	6
B2 (SA, RA, VE)								2	2	4

Taulukko 1. Esimerkki erään Manner-Suomen kunnan kielenopetuksen tuntijaosta

On luonnollista ajatella, että mitä enemmän tunteja oppilas käyttää kielen oppimiseen, sitä enemmän hän oppii. Kieltenopetuksen vuosiviikkotuntimääriä ja niiden riittävyttä arvioitaessa on kuitenkin vaikea saada selkeää kuvaa tieteellisestä näytöstä asiaan. Sitä ei ole myöskään tuotu esille ruotsin kielen varhentamis- ja tuntijakouudistuksen työryhmäraporteissa tai muissa selvityksissä (esim. Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2012). Niissä ei ole esimerkiksi määritelty sitä, kuinka monta tuntia viikossa keskimääräisen oppilaan pitää käyttää kielen oppimiseen saavuttaakseen riittävän osaamisen tason, tai miten esimerkiksi jaksojärjestelmän aiheuttamat tauot vaikuttavat kielen oppimiseen. Myös moni kieltenopetuksen tutkija (esim. Törmänen, 2017) on tuonut esille huolen siitä, miten ruotsin kielen yhteensä neljä vuosiviikkotuntia riittävät kielen oppimiseen.

2.2. Oppilaiden osaamistaso ja asennoituminen ruotsin kieleen

Ruotsin kieli on oppiaineena hankalammassa asemassa kuin muut kielet tarkasteltaessa oppilaiden motivaatiota ja asennetta sen opiskeluun. AI-kieli on useimmilla oppilailla englanti, jonka opiskelu koetaan hyvin laajalti motivoivaksi (Huhta & Leontjev, 2019), ja sitä tukee myös ympäristöstä tuleva jatkuva altistuminen ja positiivinen imago oppilaiden mielikuvissa. Samoin valinnaiset kielet ovat motivoivia, koska oppilaat ovat useimmiten itse voineet päättää niiden valinnasta ja opiskelun aloittamisesta. Ruotsin kieleltä puuttuu nämä edut, ja se joutuu kamppailemaan myös muiden negatiivisesti motivaatioon ja asenneilmapiiriin vaikuttavien tekijöiden kanssa (esim. ”pakkoruotsi”-keskustelu ja ympäristön negatiiviset asenteet).

Eriselvitykset ovat kiinnittäneet huomiota peruskoulun oppimistulosten heikkouteen ruotsin kielessä. Myös lukion oppimistavoitteissa suurin osa oppilaista on jäänyt heille asetetuista tavoitetasoista eikä tilanne ole juuri parempi korkeakoulutuksessa. On huomattava myös sukupuolten ja alueiden väliset osaamis- ja asenne-erot sekä niiden kasvu. Oppimistuloksia on saatu kuitenkin parannettua keskittymällä oppimismotivaatiota parantaviin tekijöihin, ja esimerkiksi kielikylpyopetuksella on huomattu olevan positiivisia vaikutuksia kielen oppimisella. Varhentamisuudistuksella pyrittiin saavuttamaan niitä hyötyjä, mitä kielen varhentamisella ja kielikylpymäisellä opetuksella on havaittu olevan oppilaiden asenteissa kielten oppimista kohtaan ja kielivalintojen lisääntymiseen (esim. Björklund & Mård-Miettinen, 2011). Erilaisten kielivalintojen monipuolistamiseen tähtäävien hankkeiden vaikuttavuudesta ei ole sen sijaan selkeää näyttöä. (esim. Rossi ym., 2017)

Oppilaiden yleinen asenne ruotsia kohtaan ei ole niin huono, kuin monista julkisista keskusteluista voisi joskus päätellä. Noin 80 prosenttia suhtautuu ruotsiin kielenä positiivisesti tai vähintäänkin neutraalisti (ks. Rossi ym, 2017). Ruotsin kieli itsessään ei välttämättä ole huonon opiskelumotivaation syynä, vaan suurempi merkitys on opettajalla, hänen opetustavoillaan sekä oppilaan menestymisellä ruotsin opinnoissa (Kovanen, 2004). Lisäksi merkitystä on tyytyväisyydellä opetuksen tasoon, oppituntien monipuolisuudella, opiskelun sopivalla haasteellisuudella ja opetuksen mielekkyydellä sekä yleisellä asenneilmapiirillä ruotsia kohtaan (Rossi ym., 2017; Kantelinen & Kettunen, 2004). Moni oppilas pohtii myös sitä, mitä hyötyä ruotsin kielen opiskelusta itselle on. Hyötyjä voivat olla esimerkiksi jatko-opinnoissa pärjääminen, tarpeellisuus työelämässä ja yleissivistyksen parantaminen.

2.3. Ruotsin opettajat kuudennella luokalla

Kieltenopetuksen pätevyysvaatimuksista peruskoulussa määrätään perusopetuslaissa. Ruotsin aineenopettajilla ja kielikylpyopettajilla on kelpoisuus opettaa ruotsia kaikilla vuosiluokilla ja luokanopettajalla alakoulun kaikilla vuosiluokilla. Varhentamis- ja tuntijakouudistuksen jälkeen moni opetusalan järjestö (esim. SUKOL, 2017) esitti huolensa ruotsin opetuksen tasosta ja toimivuudesta alakoulussa, jos luokanopettajilla ei ole ruotsin aineenopettajan tai kielikylpyopettajan osaamista ruotsin kielen opettamiseen. Joissakin tutkimuksissa (esim. Skinnari & Sjöberg, 2018) pohdittiin myös sitä, vastustavatko ruotsin aineenopettajat varhentamista. Selkeää kuvaa asiasta ei ole saatu, mutta tämän tutkimuksen vastauksissa opettajat suhtautuvat positiivisesti varhentamiseen, jos se toteutetaan oppilaiden oppimismotivaation ja osaamista lisäävällä tavalla.

Eri kuntien ja koulujen välillä on eroja siinä, opettaako ruotsia laajat kieliopinnot (ruotsin aineen opettaja tai kielikylpyopettaja) suorittanut vai vähäiset ruotsin opinnot suorittanut luokanopettaja. Yhtenäiskouluissa (vuosiluokat 1-9) tilanne on monesti parempi, koska samasta koulusta löytyy päteviä ruotsin opettajia. Pienemmissä kouluissa puolestaan tilanne voi olla selkeästi heikompi, jos koulusta ei löydy yhtään laajoja kieliopintoja suorittaneita luokanopettajia tai koululla ei vieraile ruotsin aineenopettajia. Tarkempia uusia tilastoja siitä, kuinka suurella osalla ruotsia alakoulussa opettavista on ruotsin kielen opettamiseen vaadittava pätevyys, ei ole saatavilla. Asiaa selvittäneissä tutkimuksissa (Rossi ym., 2017) suurimmassa osassa kuntia alakouluissa opettaa ruotsia sekä luokanopettajat että pätevöityneet ruotsin opettajat. Tätä tukee myös tämän tutkimuksen haastatteluaineisto.

Eri opetuslaitoksissa ja kunnissa on järjestetty ruotsin kielen täydennyskoulutusta luokanopettajille. Opetusten sisältö on vaihdellut perinteisestä kurssimaisesta

korkeakoulutason kieltenopetuksesta erilaisiin projektimaisiin opetustapoihin (esim. kouluvierailut ja kummiluokkatoiminta). Peruskielitaitoa on voitu palauttaa esimerkiksi kolmen opintopisteen laajuisella kertauskurssilla, ja lisäksi on ollut vastaavanlaajuisia kursseja kieltenopetuksen didaktiikkaan (Ottavainen-Nurkkala, 2017).

Pian vuoden 2016 varhentamisuudistuksen jälkeen Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi tutki laajassa arvioinnissaan, millaiset valmiudet silloinen opettajankoulutus antaa alakoulun opettajille ruotsin kielen opettamiseen (Rossi ym., 2017): Koulutuksen järjestäjät ja luokanopettajaksi opiskelevat olivat jossain määrin eri mieltä siitä, tarjoaako koulutus riittäviä valmiuksia ja harjoitusmääriä ruotsin opettamiseen alakoulussa. Järjestäjien näkemys asiasta oli positiivisempi kuin opiskelijoiden, ja esimerkiksi lähes puolet opiskelijoista ei kokenut koulutuksen antavan riittäviä valmiuksia.

Huomioitavaa samassa tutkimuksessa oli myös se, mitä luokanopettajaksi opiskelevat olivat mieltä omasta ruotsin kielen osaamisestaan. Suurin osa opiskelijoista koki taitonsa kohtalaiseksi tai tyydyttäväksi, eikä opiskeluun sisältynyt heidän mielestään riittävästi ruotsin kielen opettamiseen valmistavia kursseja. Kuitenkin sama osuus luotti omiin kykyihinsä opettaa ruotsia alakoulussa johtuen opetussisältöjen yksinkertaisuudesta, eli heidän mielestään alkeiden opettaminen kielessä ei vaadi laajaa kielen osaamista. Voidaan myös pohtia, mikä on joidenkin opettajien motivaatio opettaa ruotsia alakoulussa. Opettaja voi olla todellisessa opetustilanteessa epävarma omista taidoistaan, jos taustalla on vain lukion opinnot ja yksittäinen kurssi yliopistossa. On siis vaarana, että joissakin alakouluissa ruotsin opetus annetaan opettajille, joiden oma motivaatio, kiinnostus ja taidot opettamiseen eivät ole riittävät. Myös opetuksen järjestämisestä vastaavat tahot alakouluissa voivat antaa opettajille ruotsin tunteja muilla kuin opetuksellisilla perusteilla, jos ruotsin kieltä ei arvosteta tai sen opettamiseen ei koeta tarvittavan paljoa ruotsin osaamista.

2.4. Ruotsin kielen opetuksen perusteet ja tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetussuunnitelmassa on asetettu ruotsin kielen opettajille tavoitteita ja ohjeita liittyen oppimisympäristöihin ja työtapoihin (esim. ryhmätyöskentely, eri viestintäkanavat ja oppimistavat sekä asenteiden käsittely) sekä oppilaiden ohjaamiseen, eriyttämiseen ja tukemiseen. Lisäksi oppilaan osaamisen arvioinnissa painotetaan ohjaavuutta, kannustamista ja eri kielellisten lähtökohtien huomioimista (esim. oppimisvaikeudet).

Uusimmassa opetussuunnitelmassa (2014) tuntijako- ja varhentamisuudistuksen ruotsin kielen B1 -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6 ovat:

1) *Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen*

Tarkastellaan ja verrataan ruotsin kielen ja entuudestaan tuttujen kielten tärkeimpiä yhtäläisyyksiä ja eroja.

2) *Kielenopiskelutaidot*

Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. Selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä.

3) *Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä*

Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten aihepiirien yhteydessä, kuten minä itse, perheeni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto. Lisäksi valitaan yhdessä kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä. Opetellaan ruotsin kielen tärkeimmät suomesta poikkeavat foneettiset merkit ja niiden luonteva ääntäminen. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita.

Ylläolevista oppimistavoitteista ja sisällöistä voidaan huomata, että kuudennella luokallakin opetettavassa ruotsin kielessä vaaditaan melko hyvää ja syvällistä ruotsin kielen osaamista esimerkiksi ruotsin ääntämisen kohdalla. Voidaan kysyä, riittääkö esimerkiksi muutaman opintoviikon ruotsin kertauskurssi takaamaan riittävän osaamistason luokanopettajille, jos näiden taitojen oppiminen vaatii ruotsin aineenopettajilta laajaa kouluttautumista ja myös erikoistumista opetettavaan aineeseen.

2.5. Ruotsin kielen opetuksen perusteet ja tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Yläkoulun (vuosiluokat 7-9) tavoitteet pohjautuvat alakoulussa saavutettuun oppimiseen. Tavoitteena on syventää aikaisemmin saavutettuja taitoja, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja edistää kielenopiskelutaitoja. Lisäksi ruotsin kielen opiskelussa tulisi huomioida kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen ja tunteiden käsittely. Oppimisympäristöihin, työtapoihin, ohjaukseen, tukeen ja arviointiin liittyvät periaatteet ovat hyvin samanlaisia kuin alemmilla vuosiluokilla.

Opetussuunnitelmassa (2014) on ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9 asetettu seuraavasti:

1) Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tehdään ja raportoidaan havaintoja pohjoismaisista kielenkäyttöympäristöistä, Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiirteistä sekä Pohjoismaita yhdistävistä tekijöistä. Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskelemiin kieliin. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa.

2) Kielenopiskelutaidot

Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla. Käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja. Harjoitetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käytön harjoittamiseen erilaisissa tilanteissa.

3) Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sisältöjä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä. Harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Opetussuunnitelmassa luetellut tavoitteet näille vuosiluokille sisältävät jo melko vaativia ruotsin opetuksen sisältöjä. Jos tuntijakouudistuksen jälkeen on käytettävissä vain yhteensä neljä vuosiviikkotuntia kolmelle vuosiluokalle, opettaja joutuu vaativan tilanteen eteen. Vaarana on, että eteneminen vähänkin vaativimpiin sisältöihin on vaikeaa, ellei jopa mahdotonta, jos käytössä on vain yksi opetustunti viikossa ja oppilailla on pitkiä taukoja ruotsin opetuksessa.

2.6. Peruskoulun ja lukion opettajien näkökulmia arviointiin ja tavoitteisiin

Arvioinnissa painotetaan lähinnä formatiivista ja summatiivista arviointia. Ruotsin aineenopettajat tekevät itsenäisesti diagnostista arviointia lähtötason arvioimiseksi lähinnä seitsemännellä luokalla, jolloin oppilaat siirtyvät isompiin yksiköihin tai toisiin kouluihin. Tämä johtuu siitä, että monet opettajat ovat kokeneet kuudennen luokan kielenopetuksen tason vaihtelevan suuresti eri koulujen välillä. Kielitaidon arvioinnin perusteissa on huomioitu myös Eurooppalainen viitekehys ja sen pohjalta laadittu suomalainen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Yläkoulun opettajat painottavat varsinkin yleensä 9. vuosiluokalla tapahtuvaa päättöarviointia, koska sillä on suuri merkitys jatko-opintojen kannalta. He joutuvat arvioimaan, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen BI-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Lukion opettajat ovat tehneet diagnostista arviointia uuden opetussuunnitelman aikana kuudennelta luokalta ruotsin kielen aloittaneiden kohdalla kahden lukuvuoden aikana. Suurin osa tästä arvioinnista keskittyy peruskielitaidon eri osa-alueiden osaamiseen, eli he esimerkiksi arvioivat, onko ensimmäisellä lukion vuosikurssilla aloittavilla riittävä ruotsin kielen sanasto ja ymmärrystä kielen rakenteista.

Peruskoulun ruotsin opettajat asettavat opetukselleen kahdenlaisia tavoitteita: toiset pyrkivät saamaan oppilaiden motivaation ja asenteen kieltä kohtaan mahdollisimman myönteiseksi, ja toiset taas painottavat kielitaidon osaamiseen liittyviä seikkoja. Lukion opettajien tavoitteissa painottui puolestaan kielen osaaminen arkikäytössä ja kulttuurin tuntemus. He myös näkevät jatko-opintoihin ja työelämässä riittävän kieliosaamisen saavuttamisen tärkeäksi osaksi oppimistavoitteita. (Lehti-Eklund & Green-Vänttinen, 2011)

3. Tutkimusmenetelmät

Tutkimusaineisto kerättiin syys- ja lokakuussa 2021 haastatteleamalla kyselylomakkeella ja puhelinhaastatteluilla 196 yläkoulun ja 60 lukion ruotsin kielen opettajaa ympäri Suomea. Haastateltavat valittiin satunnaisesti SUKOLin valtakunnalliseen kokeen saaneista ja koulujen yhteystiedoista. Vastaajat jakautuivat ympäri Suomea ja kaikkiin maakuntiin. Kysymykset liittyivät tuntimääriin ja opettajien käsityksiin varhentamisen ja tuntijaon vaikutuksista oppilaiden osaamiseen. Haastattelukysymykset olivat teemapohjaisia, joten vastaajilla oli mahdollisuus puhua laajastikin tutkimuksen kohteena olevista aiheista. Tällä tavoiteltiin myös tutkimusaiheiden mahdollisimman laajaa kartoitusta ja ymmärrystä. Jatkotutkimuksissa strukturoidummilla aineistonkeruumenetelmillä voi olla oma käyttötarkoituksensa.

Haastatteluaineiston vastauksille tehtiin sisällönanalyysi NVivo-ohjelmalla. Opettajien mielipiteet tuntijako- ja varhentamisuudistuksista taulukoitiin ja aineistoista pyrittiin löytämään keskeisiä ja toistuvia teemoja sekä erilaisia tekijöitä, jotka vaikuttivat oppilaiden osaamiseen. Haastatteluaineistoista tehtiin myös kvantitatiivinen analyysi sen perusteella, kuinka moni oli vastauksessaan maininnut kyseisen kategorian.

Kvantitatiivista aineistoa kerättiin myös SUKOLin valtakunnallisen BI-ruotsin kokeen arvosanoista. Tavoitteena kvantitatiivisen aineiston keruussa oli verrata yläkoulun tuntimäärien ja valtakunnallisen kokeen tuloksia. Vastauksia näistä kertyi 30. Koronapandemian takia kouluissa oli pystytty pitämään arvioitua vähemmän kokeita, joka vaikeutti aineiston keruuta. Vastauksia saatiin kuitenkin sen verran, että tuloksissa pystyttiin havainnoimaan korrelaatiota tuntimäärän ja oppimistulosten välillä.

Valtakunnallisen kokeen tuloksia arvioitaessa on huomioitava, että kunnat, joissa vuosiviikkotuntien määrä yläkoulussa on isompi (5 tai 6 tuntia), voivat poiketa oppilasrakenteeltaan ja ruotsin kielen osaamiseen liittyviltä taustatekijöiltään verrattuna niihin kuntiin, joissa tuntimäärä on opetussuunnitelman määrittelemä minimi (4 tuntia). Jotkut näistä tekijöistä edesauttavat oppimista (esimerkiksi ruotsinkielinen vanhempi tai kasvuympäristö) tai aiheuttavat haasteita oppimiselle (esimerkiksi maahanmuuttajatausta ja oppimisvaikeudet).

4. Tulokset

Suurin osa tuloksista koostuu yläasteen ja lukion opettajien haastattelujen sisällönanalyysistä. Niistä on pyritty havaitsemaan toistuvia teemoja, joita opettajat ovat tuoneet esille vastaamisen aikana. Kaikissa vastauksissa ei ole luonnollisestikaan puhuttu yhtä laajasti samoista teemoista, joten esimerkivastauksilla (tutkimuksen lopussa liite I, viittaukset tekstissä) on pyritty antamaan kuva tutkimuksen lukijalle, millä tavalla keskimääräinen vastaaja kutakin teemaa on käsitellyt. Vastaukset olivat joka tapauksessa poikkeuksellisen samansuuntaisia laajasta haastatteluaineistoista huolimatta, eli sen voidaan arvioida kuvaavan hyvin yleistä mielipidettä opetushenkilöstön joukossa. Huomioitavaa myös on, että vastaukset olivat hyvin samanlaisia riippumatta siitä, miten uudistus on vaikuttanut omaan työtilanteeseen tai opetettaviin vuosiluokkiin.

Lopuksi analysoidaan vuoden 2021 keväällä peruskoulujen yhdeksänsillä vuosiluokilla tehtyjä SUKOLin BI-ruotsin valtakunnallisia kokeita. Tutkimuskysymyksenä niiden osalta on, pystytäänkö havaitsemaan selkeitä eroja oppilaiden osaamisessa opetustuntien määrän vaihdellessa koulusta ja kunnasta toiseen. Niiden tuloksia tulkittaessa on huomattava, että koronapandemiasta johtuen monet koulut eivät voineet teettää koetta, tai teettivät sen vain osittain (ei huomioitu vastauksissa).

4.1. Opettajien vastaukset

4.1.1. Yläkoulun opettajien näkemys varhentamis- ja tuntijakouudistuksen onnistumisesta

Lähes kaikkien vastaajien mielestä uudistuksella ei ole päästy niihin tavoitteisiin, joita sille asetettiin. Suuri osa vastaajista on hyvinkin kriittisiä uudistuksella, ja kokee, että uudistuksella ei ole saavutettu yhtäkään asetetuista tavoitteista (#163). Kahden vastaajan vastauksista voi tulkita, että he ovat tyytyväisiä uudistukseen, mutta tämä voi esimerkiksi johtua siitä, että heidän kouluissaan opetustunteja ei ole siirretty yläkoulusta alakouluun.

Ensimmäinen tavoite uudessa opetussuunnitelmassa (2014) liittyy kulttuurin moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen kasvamiseen. Vastausten perusteella niissä kouluissa, joissa on vain neljä vuosiviikkotuntia yläkoulussa käytössä, ei tämän tavoitteen saavuttamiseksi ole riittävästi aikaa. Opettajat joutuvat vähäisen tuntimäärän

ja kasvaneiden ryhmälukujen takia kiirehtimään opetusta, eivätkä he kerkeä ottamaan esille ruotsin kielen kulttuuriin liittyviä asioita tunneilla. Tähän liittyy myös joidenkin opettajien mainitsema ”mukava”, eli teema tai opetustapa, joka voisi parantaa oppilaiden kulttuuriymmärrystä ja sitä kautta myös opiskelumotivaatiota (#39).

Keskeisimpiä tavoitteita uudistuksella oli oppilaiden motivaation ja asenteen parantaminen ruotsin kieltä kohtaan (opetussuunnitelma 2014, sisältöalue 2). Tämä ei vastausten perusteella näytä toteutuneen hyvin. Joissakin vastauksissa viitataan siihen, että vähäisillä tuntimäärillä on vaikea pitää motivaatiota yllä, koska oppilaat eivät koe oppivansa riittävästi, ja tämä vaikuttaa erityisesti lahjakkaisiin ja ahkeriin oppilaisiin. Monet ovat huolissaan myös opiskelijoiden osaamisesta jatko-opinnoissa (#39). Jotkut vastaajista kokevat, että kuudennella luokalla ollaan voitu saada positiivinen vaikutus motivaatioon, jos opettaja on ollut pätevä ja yläkoulussa on käytössä riittävä määrä oppitunteja (#51). Jotkut eivät koe varhentamisella olleen mitään vaikutusta oppilaiden motivaatioon (#53).

Kolmas opetussuunnitelman tavoite liittyy siihen, mitä perinteisesti tarkoitetaan kielen osaamisella eli ruotsin kielen kohdalla ”taitoon toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä ja taito tuottaa tekstejä”. Vastausten perusteella tässä ei kuitenkaan olla onnistuttu. Puolet vastaajista otti esiin oppilaiden osaamisen heikentymisen, ja monesti kritiikki kohdistui taitoon tuottaa tekstejä (#61). Vähillä opetustuntimäärillä ei keretä käymään lävitse esimerkiksi perussanastoa (#63).

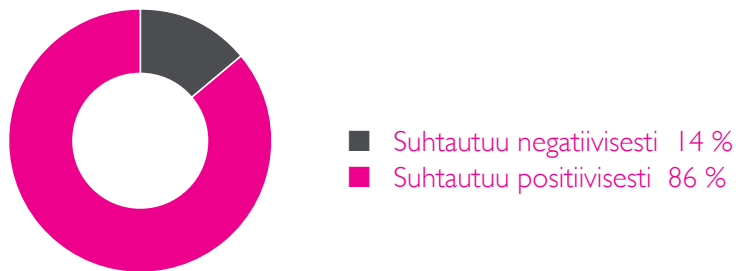
Lähes kolmessa neljästä vastauksesta opettajat kritisoivat opetustuntien siirtoa yläkoulusta alakouluun ja yläkoulun vähäisiä opetustunteja uudistuksen jälkeen (#2). Monissa vastauksissa todetaan, että vähäisen tuntimäärän ja jaksojärjestelmänkin aiheuttamien opetustaukojen takia opetus joudutaan monesti aloittamaan alusta, tai se ei etene käytännössä yhtään (#13). Lisää opettajien näkemyksiä uudistuksen ongelmista käsitellään kappaleessa 4.1.3. Yläkoulun opettajien näkemys oppimisen esteistä.

Kaavio 1. Varhentamis- ja tuntijako uudistuksen onnistuminen (yläasteen opettajat, n=196)

4.1.2. Yläkoulun opettajien näkemys varhentamisesta

Enemmistö (noin 85%) mielipiteensä esittäneistä suhtautuu positiivisesti varhentamiseen. Negatiivisesti asiaan suhtautuu vain kymmenen vastaajaa, jotka eivät välttämättä koe siitä olevan mitään hyötyä (#4). Osa mielipiteensä ilmaiseista ei osaa vastausten perusteella määritellä tarkasti kantaansa aiheeseen, koska he ehkä kannattavat varhentamista periaatteen tasolla, mutta eivät ole tyytyväisiä uudistukseen kokonaisuutena (#3, #40). Esimerkiksi jos tunnit olisivat säilyneet samoina yläkoulussa kuin ennen uudistusta, vastaajat olisivat suhtautuneet varhentamiseen positiivisemmin. Joillakin vastaajilla kritiikki varhentamiseen liittyy siihen, että ruotsia opettaa alakoulussa luokanopettaja, jolla ei välttämättä ole riittävä osaamista tai motivaatiota ruotsin opettamiseen (#26). Yksittäiset vastaajat kiinnittivät huomiota muun muassa oppilaiden puutteelliseen kypsytyteen (#2) sekä oppimateriaaliin liittyviin haasteisiin (#8).

Kaavio 2. Varhentamiseen suhtautuminen (yläasteen opettajat, n=196)

4.1.3. Yläkoulun opettajien näkemys oppimisen esteistä

Kartoitettaessa yläkoulun opettajien näkemyksiä, mikä estää saavuttamasta niitä tavoitteita, joita uudistuksella tavoiteltiin, saadaan suuri joukko erilaisia syitä. Selkeästi suurin syy liittyy vuosiviikkotuntien liian pieneen määrään yläkoulussa. Suurimmalla osalla vastaajista oli joko neljä (70%) tai viisi (14%) vuosiviikkotuntia yläkoulussa. Lähes kolmessa neljäsosassa vastauksista tuotiin esille, että yläkoulussa pitäisi olla vähintään kaksi vuosiviikkotuntia jokaisella vuosiluokalla, jotta voitaisiin päästä opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin (#10.1). Liian vähäinen tuntimäärä aiheuttaa kiirettä opetukseen, hidastaa etenemistä, heikentää oppimistuloksia ja alentaa oppilaiden opiskelumotivaatiota (#18).

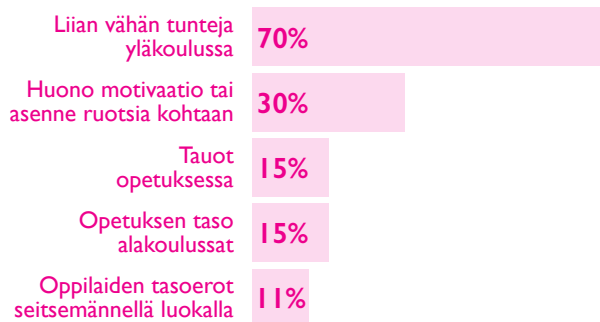
Toinen merkittävä syy, jonka vastaajat mainitsivat huonontavan oppimista, on huono motivaatio ja asenne ruotsia kohtaan. Jos opetus on onnistunut kuudennella luokalla luomaan hyvän motivaation ja asenteen ruotsia kohtaan, se helposti menetetään, kun saavutaan seitsemännelle luokalle, jossa tunteja voi olla vähemmän ja opiskelua leimaa kiire ja hidas eteneminen (#9). Varhennuksella tavoiteltiin varsinkin asenteen

parantamista ruotsia kohtaan, mutta joissakin vastauksissa tällä ei ole koettu olevan tavoiteltua vaikutusta (#8.1). Myös opettajat tuovat joissakin vastauksissa esille, että uudistus on heikentänyt omaa motivaatiota opettamiseen, ja jotkut pohtivat jopa alan vaihtoa tämän vuoksi (#10.2).

Kolmas merkittävä haaste opetuksen järjestämisessä yläkoulussa nykyisen opetussuunnitelman aikana on vähäisen tuntimääränkin aiheuttamat tauot opetuksessa. Muita taukoja opetukseen aiheuttavat erilaiset lomat ja teemapäivät sekä oppilaiden muut poissaolot. Taukojen merkitys voimistuu, jos opetusta on vain kerran viikossa tai opetuksessa käytetään tavanomaista (45 minuuttia) pidempiä oppitunteja. Yli kymmenen prosenttia vastaajista tuo esille vaikeudet, joihin tämä johtaa opetuksessa, kun joissakin tapauksissa voi esimerkiksi tulla kokonaisen lukukauden pituisia taukoja ruotsin opetukseen (#8.2). Tehokas oppiminen vaatii kuitenkin riittävän usein tapahtuvaa opeteltavien asioiden toistoa.

Yli kymmenessä prosentissa vastauksista oppimista huonontavina syinä tuodaan esille myös opetuksen taso alakoulussa ja suuret tasoerot seitsemännellä luokalla. Nämä syyt linkittyvät läheisesti toisiinsa, koska yläkoulun opettaja voi huomata seitsemännen luokan opetuksen alussa selkeitä tasoeroja oppilaissa sen perusteella, ketkä ovat saaneet laadukasta opetusta pätevältä opettajalta ja kenellä opetus on ollut heikompitasoista (#17). Opetuksen järjestäminen voi olla näissä tapauksissa haasteellista, ja opetus voidaan joutua aloittamaan täysin alkeista, koska luokassa on liikaa oppilaita, joilla on heikko ruotsin osaaminen (#14).

Muita enemmän (yli 5%) mainittuja esteitä tavoitteiden saavuttamiselle on opetussuunnitelman sisältöön liittyvät haasteet (#3.1), liian suuret opetusryhmät tai liikaa opetusryhmiä (#1), tukitoimien ja -resurssien puute maahanmuuttajaoppilaiden sekä oppimisvaikeuksia kärsivien oppilaiden kohdalla (#3.2) sekä oppikirjat ja -materiaali (#2).

Kaavio 3. Oppimisen esteet ruotsin kielen opetuksessa (yläasteen opettajat, n=196)

4.1.4. Yläkoulun opettajien näkemys oppimista edistävästä tekijöistä

Haastatteluaiineistosta kartoitettiin myös tekijöitä, jotka edesauttavat oppimisen tavoitteiden saavuttamista. Monet näistä ovat luonnollisesti käänteisiä edellä mainituille oppimisen esteille. Vastaajista osa (noin 10%) työskenteli kouluissa, joissa oltiin pitäyditty aikaisemmassa kuudessa vuosiviikkotunnissa yläkoulussa tai oltiin lisätty edes yksi vuosiviikkotunti tai vapaaehtoisia ruotsin kursseja (#8). Lisäksi mainittiin motivaation ja asenteen parantuminen tietyissä vastauksissa, jonka koettiin johtuvan varhentamisesta (#3).

4.1.5. Lukion opettajien näkemys oppilaiden osaamisen muutoksesta lukion alussa

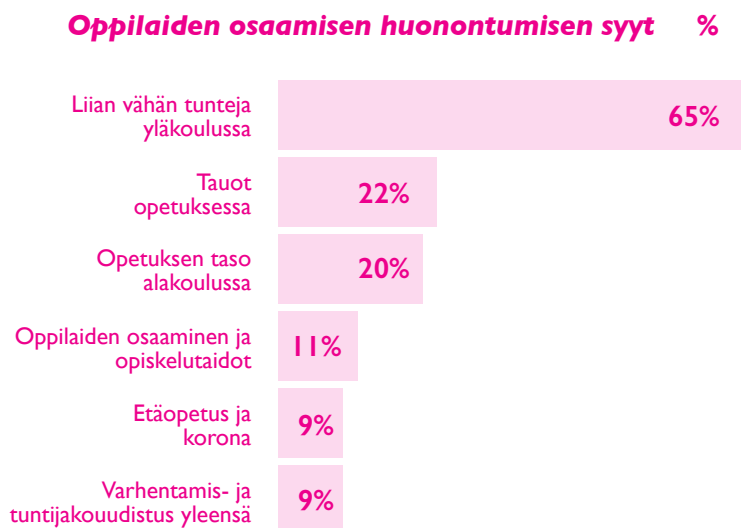
Vastaajista suurin osa (57%) on sitä mieltä, että ruotsin osaaminen on huonontunut paljon viimeisen kahden lukuvuoden aikana. Noin kolmasosa (36%) on sitä mieltä, että osaaminen on huonontunut jonkin verran. Seitsemän prosentin mielestä osaaminen on pysynyt samana. Huomioitavaa on, että kenenkään mielestä osaaminen ei ole parantunut.

Vastauksissa ei ole pystytty erottelemaan sitä, onko opettajilla ollut kuinka paljon sellaisia oppilaita, joille kunta on tarjonnut lisää yhden tai kaksi vuosiviikkotuntia vuosiluokille 7-9. Jotkut vastaajista kertovat, että heidän oppilasaineiksensa on tässä mielessä sekoittunutta, koska lukioihin tullaan monilta eri paikkakunnilta.

Kaavio 4. Oppilaiden osaamisen muutos kahden viimeisen lukuvuoden aikana. (lukion opettajat, n=60)

Kysyttäessä syitä oppilaiden osaamisen huonontumiselle, lähes kaksi kolmasosaa mainitsi syyksi liian vähäisen tuntimäärän yläkoulussa (#3). Suurimmassa osassa kuntia opetusta annetaan vain minimimäärä neljä vuosiviikkotuntia koko yläkoulun aikana. Ongelmia aiheuttaa myös tauot opetuksessa, jotka voivat johtua vähäisestä tuntimäärästä, jaksojärjestelmästä, opetuspäivien kohdalla sattuvista lomista ja koulun tapahtumista (#5). Kolmas merkittävä ongelma koetaan olevan opetuksen taso alakoulussa: jotkut lukion opettajat ovat huomanneet, että osalla alakoulussa ruotsin kieltä opettavista ei ole välttämättä motivaatiota tai riittävää osaamista ruotsin kielen opettamiseen (#8).

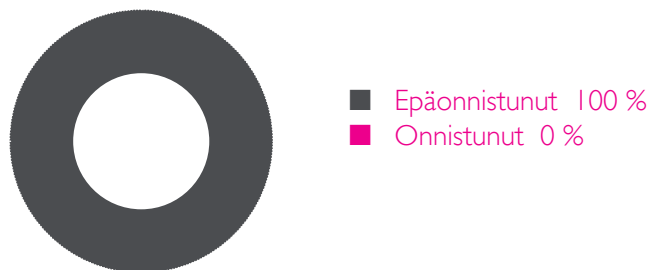

Kaavio 5. Opettajien näkemys osaamisen muutoksen syistä. (lukion opettajat, n=60)

4.1.6. Lukion opettajien näkemys varhentamis- ja tuntijakouudistuksesta

Lähes kaikkien vastaajien mielestä varhentamis- ja tuntijakouudistus on epäonnistunut. Suurin osa vastaajista viittaa samoihin tekijöihin kuin oppilaiden huonontuneeseen osaamiseen liittyvissä tekijöissä, eli ongelmaksi koetaan vähentynyt opetustuntimäärä yläkoulussa, opetuksen alhainen ja vaihteleva taso alakoulussa sekä jaksojärjestelmästä johtuvat tauot opetuksessa.

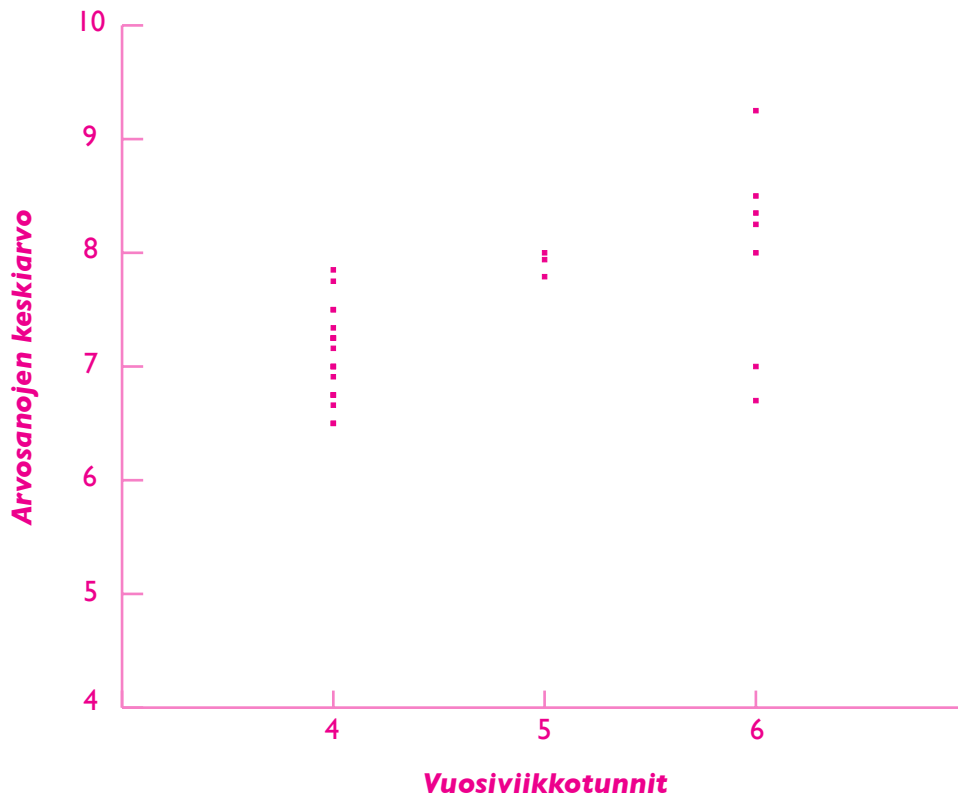
Lukion opettajat suhtautuvat positiivisesti varhentamiseen periaatteellisella tasolla. Monista vastaajista se on hyvä uudistus, mutta ongelmana on tuntien siirtäminen yläkoulusta alakouluun (#11). Lisäksi suuri osa vastaajista oli sitä mieltä, että uudistus hankaloittaa opettamista, koska opetus joudutaan lukion ensimmäisellä luokalla aloittamaan alkeista, ja työtä tulee sitä kautta lisää (#3). Opetuksen kanssa tulee myös kiire, koska perusasioiden lisäksi lukion opetussuunnitelman sisällöt pitää keretä käymään läpi.

Kaavio 6. Varhentamis- ja tuntijakouudistuksen onnistuminen (lukion opettajat, n=60)

4.2. BI-ruotsin valtakunnalliset kokeet

SUKOLin tuottamien BI-ruotsin valtakunnallisen kokeen järjestämisessä on ollut vaikeuksia keväällä 2021 koronapandemiasta johtuen. Tutkimusta varten saatiin kuitenkin kerättyä aineistoa eri vuosiviikkotuntimäärillä opettavista kouluista. Kokeiden tuloksia ja vuosiviikkotuntimääriä vertailemalla voidaan havaita, että lisätuntimäärä näyttää parantavan oppimistuloksia noin yhden arvosanan verran. Johtopäätöksessä ei sinällään ole mitään erikoista: on odotettavaa, että suurempi määrä opetusta tuottaa parempaa oppimista. Tuloksia tulkittaessa on kuitenkin huomattava, että otos ei ole erityisen laaja ja oppilaiden tulokset olisi hyvä vakioida taustamuuttujiltaan, jotta ne eivät pääsisi vaikuttamaan tuloksien ja tuntimäärien vertailuun. Tulevissa tutkimuksissa olisikin hyvä selvittää laajemmalla aineistolla, miten tulokset vaihtelevat tuntimäärien vaihdellessa, kun tämä on huomioitu.

Kaavio 7. Vuosiviikkotuntimäärät yläkoulussa ja vuoden 2021 valtakunnallisen BI-ruotsin tulokset (n=30)

5. Johtopäätökset

Opetushenkilöstö joutuu toimimaan enenevästi haasteellisimmissa opetusympäristöissä ja -tilanteissa. Julkisen talouden haasteet, poliittiset päätökset, oppilaiden monimuotoisuus, nopeasti muuttuvat oppimisympäristöt ja -teknologiat sekä monet muut tekijät edellyttävät tulevaisuudessa entistä tarkempaa pohdintaa valtakunnallisen opetussuunnittelun eri vaihtoehdoista. Ruotsin kielen opetus ei poikkea näiden osalta muista opetusaineista ja on mahdollisesti jopa suurempien haasteiden edessä kuin jotkut muut kielet.

Uudistuksilla pyritään yleensä parantamaan jotain asiantilaa tai vähintäänkin estämään sen huononeminen. Tämän tutkimuksen valossa uuden opetussuunnitelman tuntijako- ja varhentamisuudistuksella ei olla saavutettu kaikkia niistä sille asetettuja tavoitteita, ja monella opetussuunnitelman osa-alueella ollaan menty jopa huonompaan suuntaan. Huolissaan voidaan olla erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä ruotsia tarvitsevien peruskielitaidon osaamisesta. Pelkästään motivaation ja asenneilmapiirin parantaminen ruotsin kieltä kohtaan ei voi olla kielenopetuksen keskeinen tavoite, ja siihen pitää löytää muita keinoja. Motivaatiota lisää myös laadukas, kannustava ja kehittävä opetus, jota on tarjolla riittävästi.

Ruotsin kielen opetussuunnitelmasta ja siihen liittyvästä tuntijaosta vastaavien tahojen olisikin hyvä tarkastella, mistä huononevat oppimistulokset johtuvat. Ruotsinopettajien laaja näkemys on, että vuosiluokille 7-9 pitäisi palauttaa kaksi vuosiviikkotuntia, jotta kehitys saataisiin kääntymään parempaan suuntaan. Varhentamisella on varmasti positiivisia vaikutuksia oppimiseen, mutta sen toteuttamistapoja ja vaikutuksia yläkoulun resursseihin kannattaisi tarkastella kriittisemmin. Myös opetuksen tason kehittämiseen alakoulussa kannattaa panostaa tulevaisuudessa, koska sillä on suuri vaikutus osaamisen lisäksi oppilaiden motivaatioon ja asenteisiin.

6. Toimenpide-ehdotukset ruotsin kielen opetuksen kehittämiseksi

Ruotsin kielen opetuksen kehittämisessä tarvitaan varhentamis- ja tuntijakouudistusta korjaavia toimia opetussuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Varhentaminen ja opetuksen aloittaminen alakoulussa ovat toimivia uudistuksia, jotka oikein toteutettuna voivat edesauttaa tässä. Osa toimenpide-ehdotuksista liittyy koulutuspolitiikkaan ja kuntien poliittisiin päätöksiin, osa taas on suunnattu koulutus- ja tutkimusorganisaatioille. Alla on lueteltu toimenpide-ehdotuksia, joilla pyritään varmistamaan jatkuva ja kehittävä koulutus sekä tasa-arvoinen asema opetuksessa kaikille riippumatta siitä, missä kunnassa he opiskelevat.

- 1) Laaja näkemys opetushenkilöstössä on se, että yläkoulun luokille pitäisi palauttaa takaisin kaksi vuosiviikkotuntia, jotta riittävä ruotsin kielen taito voidaan varmistaa jatko-opinnoissa eivätkä oppilaat joudu epätasa-arvoiseen asemaan. Kuusi vuosiviikkotuntia yläkoulun aikana takaa paremmat valmiudet jatko-opinnoissa kuin nykyinen tuntijako.
- 2) Opetuksen järjestämisessä kunnissa ja opettajakoulutuksessa pitäisi varmistaa alakoulun kieltenopetuksen taso, jotta se ei aiheuttaisi epätasa-arvoa ja johtaisi käytännössä oppimisen aloittamiseen seitsemännellä luokalla. Tämän toteuttaminen voi olla haastavaa, eikä sillä todennäköisesti pystytä puuttumaan tehokkaasti kaikkiin ongelmiin, joita nykyinen tuntijako monissa kunnissa aiheuttaa.
- 3) Jos tavoitteena varhentamisella oli lähinnä parantaa oppilaiden motivaatiota ja asenteita ruotsia kohtaan, tämä voitaisiin toteuttaa muilla tavoilla ja siirtää painopiste kielitaidon perustaitojen oppimisessa yläkouluun. Vaihtoehtoja motivaation ja asenteen parantamiselle alakoulussa voisivat olla muun muassa ruotsinkielisyyden integroiminen muihin oppiaineisiin, digitalisaation mahdollistamat oppimisympäristöt ja pelillisuus, ruotsin kielen teemaviikot, ruotsinkieliset vierailut kouluissa sekä suomenkielisten ja ruotsinkielisten koulujen yhteistyö. Tällä voitaisiin varmistaa kosketuspinnan syntyminen ruotsin kieleen riittävän aikaisessa vaiheessa.

- 4) Koulutusta arvioivissa tutkimusorganisaatioissa (esim. Karvi) olisi hyvä toteuttaa selvitys, onko varhentaminen vaikuttanut oppilaiden asenteisiin ja motivaatioon ruotsin kieltä kohtaan. Pitäisi myös tutkia, mitä mieltä oppilaat ovat tuntijaosta yläkoulussa. Onko esimerkiksi yksi vuosiviikkotunti riittävä oppimiseen, tai aiheuttavatko jaksojärjestelmän tauot haasteita oppimiselle.
- 5) Kielenopetuksen tutkimuksessa olisi hyvä selvittää, mikä on riittävä tuntimäärä vaadittavan kielitaidon saavuttamiseksi. Samoin varhentamisen optimaalinen ajankohta lapsen kielenoppimisessa voisi tuoda uusia näkökulmia tuntijakoon eri vuosiluokilla.

Lähteet:

Björklund, S. & K. Mård-Miettinen (2011). Kielikylpylasten ja -nuorten monikielinen toimijuus. In: Mäntylä (toim.) Lapset ja nuoret yhteiskunnan toimijoina. Vaasan yliopiston julkaisuja. Tutkimuksia 297. Vaasa: Vaasan yliopisto. 154–169.

Huhta, A. & Leontjev, D. (2019): Kielenopetuksen varhentamisen kärkihankkeen seurantapilotti. Loppuraportti. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Saatavilla: <https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/solki/tutkimus/julkaisut/pdf-julkaisut/kieltenopetuksen-varhentamisen-karkihankkeen-seurantapilotti-loppuraportti.pdf>

Lehti-Eklund, H. & Green-Vänttinen, M. (2011). Svenska i finska grundskolor. Nordica Helsingiensia, nr. 27, vol. 27, Helsingfors universitet, Finska, finskugriska och nordiska institutionen, Nordica, Helsinki.

Opetushallitus. (2014). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Saatavilla: <https://eperusteet.opintopolku.fi/#!/fi/perusopetus/419550/sisallot/605637>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2012). Toiminnallista ruotsia – lähtökohtia ruotsin opetuksen kehittämiseksi toisena kotimaisena kielenä. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:9. Saatavilla: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/1019ba9e-3ae4-4cbd-964b-0d7fe00378af/4b2fa5a9-8493-4d74-9427-926cb31bb0eb/JULKAISU_20120524111318.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2018). Valtioneuvosto päätti peruskoulun tuntimäärän kasvattamisesta - kielenopetus alkaa jatkossa jo ensimmäiseltä luokalta. Saatavilla: <https://minedu.fi/-/valtioneuvosto-paatti-peruskoulun-tuntimaaran-kasvattamisesta-kielenopetus-alkaa-jatkossa-jo-ensimmaiselta-luokalta>

Ottavainen-Nurkkala, K. (2017). Kuka pelkää ruotsinopetusta? Täydennyskoulutus tukee ruotsin oppimista ja opetusta alakoulussa. Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 8(6). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2017/kuka-pelkaa-ruotsinopetusta-taydennyskoulutus-tukee-ruotsin-oppimista-ja-opetusta-alakoulussa>

Rossi, P. ym. (2017). Kuka opettaa ruotsia? Ruotsin kielen opettamiseen kelpoisuuden tuottavien koulutusten arviointi. Julkaisu 14:2017. Saatavilla: <https://researchportal.helsinki.fi/en/publications/kuka-opettaa-ruotsia-ruotsin-kielen-opettamiseen-kelpoisuuden-tuo>

Skinnari, K. & S., Sjöberg. (2018). Varhaista kielenopetusta kaikille. Selvitys varhaisen ja vapaaehtoisen kielenopetuksen tilasta sekä toteuttamisen edellytyksistä kunnissa. Saatavilla: <https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/solki/tutkimus/julkaisut/pdf-julkaisut/varhaista-kielenopetusta-kaikille.pdf>

SUKOL. (2017). Millä eväillä ruotsia opetetaan?. Saatavilla: https://www.sukol.fi/liitto/uutiset/milla_evailia_ruotsia_opetetaan.2237.news?1704_o=45

Törmänen, M. (2017) Lasten ja nuorten kielten oppimiskyky. HE 114/2017 VP ASIAANTUTTIJAPYYNTÖ Saatavilla: <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/julkaisuMetatieto/Documents/EDK-2017-AK-159122.pdf>

Valtioneuvoston kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta (2013). Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76482/vnn_kielikertomus_2013_suomi.pdf?sequence=1&isAllowed=y

LIITE I.

ESIMERKKIVASTAUKSET

Teema: 4.1.1. Yläkoulun opettajien näkemys varhentamis- ja tuntijakouudistuksen onnistumisesta

#2: Kyllä, mielestäni oppilaat eivät saavuta niin korkeaa osaamisen tasoa peruskoulun päättövaiheessa kuin aiemmin. Tunteja on liian vähän yläkoulussa.

#13: Varhentaminen lanseerattiin positiivisesti mutta 2h ala-asteella ei vastaa oppimista 2h ysltä. Hieman närkästyneen opettajan näkökulmasta. Varhentaminen ok, mutta ei olisi saanut vähentää ysltä. Ennemmin ottaisi kutoselta pois. Jos ei ole kuin yksi tunti niin kehitys melkein pysähtyy. Etenee hitaasti ja tunteja jää pois. Tai jos on vuosi taukoa niin ja menee jatko-opintoihin niin ongelmia tulee. Ryhmäkokoihin maksimi. Kielenopetus taitolaji. 15-20 maksimi. Minimi 2h viikossa järkevä.

#39: Tuntijako on epäonnistunut. Ensinnäkin se, että tuntijako vaihtelee kunnittain on huono asia, koska oppilaat saattavat hyvinkin muuttaa ja vaihtaa koulua toiseen kuntaan missaten entistä enemmän opetusta. Yhden vuosiviikkotunnin tahdilla eteneminen on järkyttävän hidasta ja taidot eivät kartu. Meillä on onneksi lisätty yksi tunti kasiluokalle, mutta kyllä sen huomaa kuinka silti ysin loppuun mennessä paljon perustietoja on täysin hukassa, kun on viimeinen vuosi vedetty yhdellä vuosiviikkotunnilla. Kutosluokalle varhentamisen hyödyt katoavat täysin yläkoulun aikana tällä hitaalla tahdilla. Kutosluokalle laitettut tunnit tulisi joko palauttaa yläkouluun tai yläkouluun lisätä tunteja. Voin vain kuvitella millaisilla tiedoilla ysltä pääsevät oppilaat aloittavat toisen asteen opinnot, vaikka parhaamme teemme peruskoulussa. Oma opetus on hankalampaa, kun oppilaat eivät saa enää yhtä paljon onnistumisen kokemuksia ruotsissa, kokevat etteivät osaa ja ovat pahalla mielellä tunnilla. Arviointi on stressaavampaa, koska näyttöjä saa niin vähän ja auta armias, jos joku oppilas on vaikka useamman kerran pois viikon ainoalta tunnilta. Minulla on enemmän uusintakokeita pidettävänä ja korjattavana, kun oppilaat eivät joko pääse läpi tai ole tyytyväisiä arvosanaansa. Melkein kaikki ”mukava” on jouduttu karsimaan tunneilta pois ja kulttuuriin ei ehdi paneutua tarvittavasti.

#51: Hyvää on että alkaa jo kutosella, oppilaat on vähemmän vastahakoisia ja opiskelu pitkäjänteisempää näin. MUTTA haasteet on se, että tunteja on näin järjestettynä auttamattoman liian vähän yläkoulussa sekä se, että usein alakoulun ruotsin vetää joku muu kuin ruotsin opettaja. Yläkouluun tarvitaan lisää tunteja ruotsiin tai sitten pitää tavoitteita jälleen kerta vähentää jo entisestään.

#53: Koulussamme tuntijako 1 + 1.5 + 1.5. Näillä tuntimäärillä vars. 1 tunti viikossa, ruotsin opiskelua on lähinnä vitsi. Uuden oppimista ei tapahdu eikä vanhaa ehdi kerrata. Oppilaatkin kokevat näin vähäisen määrän turhauttavana. Lisäksi usein tunteja menee johonkin muuhun toimintaan. Tuntien siirto 6. Luokalle ei ole minkään lisännyt motivaatiota päänvastoin yläkoulun tuntien vähäisyys on huonontanut tuloksia.

#61: Kutosille ruotsin opettaminen on mukavaa, ovat innoissaan ja on mukavaa olla mukana luomassa heille positiivisia mielikuvia. Yläkoulussa osaaminen on tosi heikkoa ja koska tunteja vain yksi viikossa, on se tunti pakko ”tykittää” aika reippaaseen tahtiin. Aikaa ei ole kulttuurille tai muulle ilottelulle ruotsin parissa. Oppilaiden osaaminen on niin heikkoa, että tunnit ovat opettajalle täysi kivireki, kun tehtävin teossa kaikki tarvitsevat apua aivan sanasta sanaan. Eivät esim. kasilla muista perusverbejä, kuten göra... verbien ja substantiivien taiputus menee sekaisin.

#63: Lukiossa huomaa, kun oppilaat tukevat eri kouluista, että joidenkin taso on todella heikko. Kun kysyy, paljonko oppitunteja oli yläkoulussa, on vastaus usein 4 vuosiviikkotuntia koko yläkoulussa. Etenkin heikkous näkyy sanavaraston puutteena, joka on huolestuttavaa.

#163: Surkea uudistus. 1 vvt vuosi on järjetön, ei siinä eteenpäin mennä ja uutta opita, hyvä jos ylläpidetään edes vanhaa. Seiskalla kun aloitettiin, niin useampi oli ihan innoissaan uudesta alkavasta kielestä, samaa innostusta ei kutosilla ole läheskään yhtä paljon. Nykyään paljon haastavampaa kaikki, motivointi ja aikataulutus erityisesti. Ja tuo viime kevään valtakunnallinen oli niin helppo, ettei todellakaan anna oikeaa kuvaa oppilaiden tasosta. Uudistus aiheuttaa vaan heikompa ruotsin kielen taitoa, eikä uusi OPS auta siinä yhtään, kun mitään ei vaadita että läpi pääsee. Ihan naurettavaksi mennyt koko juttu, mutta tämän uudistuksen avulla voi sitten muutaman vuoden päästä todeta, että ei oppilaat opi, ihan turhaa, ja perustella sen avulla pakkoruotsin poisto. Siihen kai näillä uudistuksilla pyritään.

Teema 4.1.2. Yläkoulun opettajien näkemys varhentamisesta

#2: Kuutosella pitää käydä ihan liikaa asioita ja Ruotsi muuttuu osalle ikäväksi ja vaikeaksi aineeksi jo kuutisen keväällä. Oppilaat eivät vielä ole valmiita opettelemaan kielioppia niin pitkälle, kuin uusi tuntijako vaatii. Varhennus olisi hyvä, jos muut yläkoulun tunnit olisivat jääneet ja asiat jakautuneet tasaisemmin vuosiluokille. Silloin voisi kuutosten kanssa aloittaa kevyemmin ja into pysyisi ehkä vielä mukana loppuvuodestakin.

#3: Varhentaminen oli huono juttu. Kun tuntimäärä ei lisääntynyt, niin olisi pidetty. Yhdellä tunnilla ei tehdä yhtään mitään. Ei ylläpidetä edes opittua. Jopa heikentänyt oppimistuloksia. Aina aloitetaan alusta. Varhentaminen olisi ollut toimiva jos tunnit säilyne. Monessa koulussa

alakoulussa vain lukio-opinnot ruotsissa jotka opettaa. Järkyttäviä juttuja mitä kuullut alakoulun opettajien osaamisesta. En tarkoita ettäkö kaikki luokanopettajat ei osaisi mutta taso vaihtelee paljon. Lykätään vaan sille joka tarvii tunteja, ei osaamisen tai motivaation takia.

#4: Ei ole onnistunut. Ih ruotsia sekä kasilla että ysillä on naurettavaa pelleilyä. En näe juurikaan hyötyä siinä että opinnot aloitetaan kuudennella luokalla. Aiemmin ruotsin tulokset olivat ihan eri luokkaa kuin mitä ne ovat viime vuosina olleet. Nyt nelosia ja vitosia tulee jo ekoista kuudennen kokeista. Näin ei ollut ennen.

#8: Sinänsä kuudennelta alkava ruotsi on ok, tosin meillä tunteja aina 2h/vko. Suurempi ongelma on epäselvä ops ja ennen kaikkea tunteja liiaksi ohjaava aivan hävyttömän kevyt oppimateriaali.

#26: Meidän kunnassa alakoulun ruotsin opettaa luokanopettajat ja sen huomaa. Tasoerot ja opetetut asiat poikkeavat toisistaan. Ja koska seiskalla on vain yksi tunti, on mahdoton tehtävä saada oppilaat jotakuinkin ”samalle tasolle”. Varhentamisuudistus ei tuonut ratkaisua asenneongelmalle ruotsia kohtaan. Ja koska yläkoulu ”menetti” kaksi tuntia alakoululle, on seiskalla ja ysillä oleva yksi vuosiviikkotunti täysin turha. Lisäksi kun tunti sattuu erikois- ja erityispäiville, on tunteja äärimmäisen vähän, kuten nyt toisessa jaksossa yhdelle ryhmälle ruotsin tunteja on yhteensä 5 kahden kuukauden aikana ja jopa kuukauden tauko tuntien välissä! Olen sitä mieltä, että ruotsia pitäisi olla kutoselta lähtien kaksi vuosiviikkotuntia joka lukuvuosi peruskoulun loppuun saakka. Siinä jo ehtisi kielitaitoa syventämäänkin.

#40: Varhentaminen olisi sinänsä ok, jos se olisi tehty lisäämällä tunnit kutosluokalle. Tuntien siirto yläkoulusta alakouluun on katastrofi. Yhdellä vuosiviikkotunnilla ei yksinkertaisesti ehdi kerrata tarpeeksi ja ruotsia ei opita ilman toistoa. Oppilaat itsekin ovat todenneet, että ruotsia on liian vähän. Lisäksi oma tuntuma on, että kuudennella luokalla tunteja ei käytetä yhtä tehokkaasti kuin aikanaan seitsemännellä luokalla aloitettaessa.

Teema: 4.1.3. Yläkoulun opettajien näkemys oppimisen esteistä

#1: Varhentaminen itsessään on hyvä asia. Olen opettanut myös alakoulussa ja kutoset imevät uutta kieltä kuin sieni. Kaikki siitä saatu hyöty kuitenkin menetetään moninkertaisesti, kun seiska ja kasi kituutetaan yhdellä viikkotunnilla. Opiskelu ei etene mihinkään, samassa asiassa on pakko pysyä pitkään, jotta siitä jäisi edes jotain oppilaille mieleen. Oppilaat turhautuvat, kun kielitaito ei edisty ja eivät osaa mitään, vaikka kieltä on opiskeltu jo useampi vuosi. Heikommilla on kotitehtävät jatkuvasti tekemättä, koska muisti ei kanna siihen saakka, että muistaisi edellisellä viikolla tulleen läksyä. Tämä vain parhaassa tapauksessa:

kun viikko tunteja on vain yksi, aine on altis tuntimenetyksille juhlapyhien, lyhennettyjen koulupäivien, teemapäivien, poikkeustuntien jne. takia. Välillä oppituntien välillä voi siis olla kuukausikin. Koska yksi ryhmä tuo opetusvelvollisuuteen vain yhden viikkotunnin, opetusvelvollisuuden täyttymiseksi täytyy ryhmiä olla lähemmäs 15. Tämä tarkoittaa, että viikossa luokassa pyörii välillä yli 300 oppilasta. Tämän myötä oppilastuntemus laskee ja opettaja pystyy havainnoimaan ja tukemaan oppilaita sekä toteuttamaan tukitoimia yhä vähemmän, mikä ei ainakaan nosta oppilaiden oppimismotivaatiota. Samalla uupuu opettaja, kun jokaisen 300:n yksilöllisyys ja mahdolliset tukitoimet pitäisi osata huomioida erikseen ja arvioitavia tehtäviä onkin 150 sijasta 300 samalla palkalla.

#2: Ei ole järkevää materiaalia. Megafon ala-asteella. Vaikea suunnitella mistä aloitetaan. Aloitetaan samalla kirjalla, aloitetaan vaan jostain kohtaa. Ongelma oppikirjat, mistä kohtaa aloitetaan, kuka opettanut, järjetöntä että aloitettu kutosella, osa sanoo heti että ihan hirveetä. Menetetty se että seiskalla ammattitaitoiset opettajat, ei luotu positiivista mielikuvaa ala-asteella, ei kielenopettajaa, ala-asteen opettajat ei välttämättä itsekään tykkää opettaa ruotsia, enemmän sellaisia jotka sanoo että ei tykkää ruotsista kun tulevat ekan kerran luokkaan. Oppimateriaali suunnittelu ei ole hyvää. Voi olla liian vaikeaa seiskan kirja, kun aikaisemmin kasin kirja. Väärään kohtaan tulee kirjaa. Venytetään oppimateriaalia. Opettajat joutuu käyttämään mielikuvitusta, että saadaan venytettyä ysille matskua. Ala-asteella katsottu videoita. Ei ole hyvä uudistus. Ammatinvalinta mietityttää. Luokassa myös mamuja, jotka ei osaa edes suomea. Ei kerkeä kun liikaa haasteita oppilaissa.

#3.1: Kun tulee seiskaluokalla uusi ryhmä, vaihtelee hurjasti taso riippuen mistä koulusta tulee. Eivät ole samassa suhteessa. Kirja, materiaali, opettaja ym. vaihtelee paljon. Jos ei ole ylä ja alakoulu samassa, niin hankalampaa. Ei ole loogista etenemää. Jotkut oppilaat kertoo, että ei ole tehnyt juuri mitään ja kertoneet että katsottu videoita. Ruotsin OPS epämääräinen, ei kunnallista tarttumapintaa. Ei mainintaa sanallakaan kielitaito. Opettaja voi tehdä mitä haluaa tai olla tekemättä. Kuudesluokkalaiset voi toisaalta olla vastaanottavaisempia, miksei seiskalla. Kun meillä on 2h niin voidaan edetä riittävän hitaasti, kun oppilasaines on heikompaa. Meillä on paljon oppilaita joilla suomi toisena kielenä. Pitäisi ehtiä opettamaan enemmän kulttuurista osaamista, esim. missä on Ahvenanmaa, ei tarttumapintaa ruotsinkieliseen kulttuuriin. Valtakunnallisessa kokeessa on perustietoa vaativia asioita, kaikki ei tiedä tai jos ei ole asuneet Suomessa. Ei ole kaikki kuulleet. Tehtävät voisi olla yleisluontoisempia. Ei kerkeä opettamaan kulttuurista asiaa. Yksi vvt ei hirveästi pysty.

3.2: On innokkaampia mitä pienempiä on, mutta toisaalta ei. Joillakin on saksa, englantia, ruotsi, niin paljon alaluokilla, ei ole hyvä kun paljon opiskeltavaa. Paljon mamuja (yli 40%), niin suomen kielikin opeteltava. Mulla on b1 ruotsissa oppilaita, jotka ei osaa edes suomea. Ehdottomasti ollaan haluttu ysiluokalle 2 tuntia. Oppilaat hyvin eriarvoisessa tilanteessa, jos on tullut eri kunnista, joissa vähemmän tunteja. Varhentaminen ihan hyvä juttu kaiken

kaikkiaan. Ihan mielellään oppilaat opiskelee kutosellakin. Nousisi äläkkä jos poistettaisiin tunteja. Tämä kaikista paras malli 2-2-2.

#8.1: Nyt uuden OPS:in tuntijaon myötä 7. luokalle tulee oppilaita, joilla on todella heikko pohja toisessa kotimaisessa kielessä. Periaatteessa kieltä on kuitenkin jo 6. luokalla (alakoulussa) pitänyt opiskella iso osa koko peruskoulun oppimäärästä. Kielen jatkaminen yläkoulussa, jos alakoulun arvosana on ollut viisi, on todella haasteellista. Asenneongelmat eivät myöskään ole valitettavasti poistuneet varhennuksen myötä. Kieltä ”vihaavia” oppilaita löytyy heti 7. luokan alusta.

#8.2: Yläkoulussa tuntijako uudistuksella on ollut katastrofaaliset seuraukset. 4 vvh 3 vuoden aikana tarkoittaa 7. luokalla 1,5 vvh, 8. luokalla 1 vvh sekä 9. luokalla 1,5 vvh. Oppilailla on 8. ja 9. luokkien välillä taukoa ruotsin opiskelusta tammikuusta elokuulle. Oppikirjoihin ei saa kirjoittaa, koska säästö. Oppilaiden opiskelumotivaatio ajetaan nolleen tällä tuntijaolla ja se näkyy oppimistuloksissa, ja tietty lukiossa taso näkyy alentuneena. Peruskoulussa tehdään se, mikä näillä resursseilla voidaan ja lopputulos tiedetäänkin jo.

#9: Nykytilanne on todella epäreilu, sillä osa kunnista panostaa ruotsiin lisätuntien muodossa, jolloin oppilaat saavat opiskella peruskoulun aikana 8 vuosiviikkotuntia, kun taas iso osa lukee vain minimi, eli 6 vuosiviikkotuntia. Kaikki oppilaat ovat kuitenkin vuosiviikkotuntimäärästä huolimatta samalla viivalla hakiessaan toisen asteen koulutukseen ja tulevaisuudessa työelämään. Lisäksi muuttoliikenne kuntien välillä on suurta, ja ruotsin opintojen ja vuosiviikkotuntien jakautuminen eri tavoin eri kunnissa aiheuttaa opetuksen järjestäjille harmaita hiuksia. Teoriassa oppilaan on mahdollista muuttaa kunnasta toiseen niin, että ei saa lainkaan ruotsin opetusta ryhmän mukana, jos aina osuu uudessa kunnassa vuosiluokalle, jossa juuri sillä vuosiluokalla ei esimerkiksi ole lainkaan ruotsia. Tuntien sijoittelu ja tuntien määrä ei saisi olla kuntakohtaisesti päätettävissä, vaan tasa-arvon nimissä ehdottomasti valtakunnallisesti sidottu, joka vuosiluokalle 2h, eli 2+2+2+2, yhteensä 8vvt. Ruotsin vuosiviikkotuntien määrä on tippunut yläkoulun yhdeksästä vuosiviikkotunnista ala+yläkouluun 6 vuosiviikkotuntiin. Osaamisen taso on tämän myötä todellakin romahtanut. Oppilaiden sanavarasto on suppea, eikä ole kykyä omaksua kielioppia. Koska kuntamme on täysin suomenkielisellä alueella, eivät oppilaat kuule 7. ja 8. luokalla ruotsia kuin yhden 45min oppitunnin aikana per viikko. Eipä siinä uutta ehdi oppia kuin hitusen, aika menee aina viikon tai kahden viikon takaisen asian mieleen palautteluun. Opetan vuosiluokkia 3-9, ja voin kokemukseni perusteella todeta, että alakoulun opiskelu ei ole yhtä tavoitteellista kuin yläkoulun. Kutoselle siirtyneiden tuntien tulisikin olla ”extraa”, ja kaikissa kunnissa pakollisena lisäksi 6h ruotsia yläkoulussa. Kun kunnilla ei ole velvollisuutta osoittaa ruotsiin lisäresursssia, ei sitä moni kunta myöskään tee. Ruotsin kieli tuntuu olevan alasajon kohteena. Ruotsin tunneista on tullut epätoivoista taistelua, kun yhteen viikon tuntiin yritetään mahduttaa opsin tavoitteet, heikolla menestyksellä. Oppilaiden motivaatioon on vaikuttanut todella kielteisesti viikkotuntien vähäinen määrä. Työtä pitäisi tehdä kaksin verroin kotona,

että oppilaat saisivat edes auttavan sanavaraston. Ennen pystyttiin opiskelemaan suurempi osa tarvittavista tiedoista tunneilla, ja oppilaiden osaaminen karttui tasaisesti.

#10.1: Koulussamme tuntijako on 1,5 - 1,5 - 1, tätä vaihtoehtoa ei ollut tarjolla aiemmassa valinnassa. Mielestäni varhentaminen ei ole nostanut oppilaiden osaamistasoa, alakoulusta tullaan tosi erilaisilla valmiuksilla ja käytännössä seikan alku menee pitkälti oppimistason kartoittamiseen ja kertaamiseen. Eteneminen on todella hidasta. Kun opiskellaan seikkojen ja kasien kanssa yksi tunti viikossa, eteneminen on hidasta ja oppiminen samoin, vain ahkerat oppilaat tekevät kotona lisätoita sen verran, että oppimista todella tapahtuu. Myös oppilaita turhauttaa tilanne. Tunnella tehdään mitä ennätetään ja laajempien kokonaisuuksien rakentaminen jää kyllä pois. Myös työtavat yksipuolistuvat yhden vuosiviikkotunnin aineissa. Arvostus vähenee.

#10.2: Surkea uudistus. Yhden vuosiviikkotunnin systeemi vie motivaation niin oppilailta kuin opettajaltakin. Junnataan paikallaan, koko ajan kerrataan, mutta mikään ei jää mieleen. Motivaatio nolla, kun oppilaista itsestäänkin tuntuu, että eivät osaa/opi mitään. Alanvaihto itsellä mielessä, opintovapaalle ensi syksynä ja ehkä kokonaan uudelle alalle tai sitten opiskelen uuden opetettavan aineen.

#14: Se on erittäin epäonnistunut. Kutosella taitoja karttuu hyvin vaihtelevasti. Osa ei osaa juuri mitään 6. luokan jälkeen, osa osaa tervehtiä ja kertoa muutamia asioita itsestään. Vain aniharva osaa tai muistaa paljon asioita. Seiskalla aloitamme käytännössä ihan alusta. Yhdellä 7. lk:n vuosiviikkotunnilla saamme juuri ja juuri palautettua mieleen kutosella harjoitellut asiat. Kasilla (1 vvt) voimme opiskella muutaman uuden asian. Ysillä (2 vvt) yritetään parastamme, mutta taidot jäävät hyvillään oppilaille aika ohuiksi.

#17: Ei kai siihen kukaan ole tyytyväinen. No, ehkä joku alakoulussa opettava innostuu asiasta. Nyt yläkouluun tullaan hyvin erilaisin taidoin, osa opiskellut kirjattomana leikkien ja pelaten (ja väärinkin opetettuina...), osalla kirjat ja opiskelu ollut hyvinkin perinteistä (luokanopelle kokemus omilta kouluajoilta 80-90-luvuilta). Eli aika alusta aloitetaan kuitenkin, yhdellä viikkotunnilla. Valinnainen ja kuntien omat linjaukset lisätunneista eriarvoistavat oppilaita valtakunnallisesti. Tasoa pitäisi reippaasti laskea peruskoulun päättöarvioinnissa ja toiselle asteelle siirryttäessä. Esim. nykyinen BI-ruotsi LOPS2016 ei huomioi lainkaan nykyisten tokavuotisten taustaa. He opiskelivat ensimmäisinä ruotsia jo kutosella.

#18: Varhentaminen oli hyvä juttu, mutta tuntimäärät ei lisääntynyt. Oppilaat itse sanoo että ei opi mitään kun yksi tunti. Myös ne jotka ei innostunut ruotsista, on tuotunu, että ei tällä opi mitään. Varsinkin kun taukoja tulee tapahtumien ym. takia. Seiskalla alkaa murkkuhomma ja kasilla ja ysillä taannutaan. Tuntien jakaminen myös ongelma. Kasilla opetetaan yksi tunti läpi vuoden ja ysillä taas kaksi tuntia jaksoissa, välillä ei yhtään. Jatko-opinnoissa ongelma jos pitkä tauko. Valtakunnalliset kokeetkin menee hankalaksi jos pitkä tauko

ennen niitä. Hirveä huoli ruotsin opetuksen tasosta. Saatiin tuloksia vanhalla tavalla, ei tällä uudella. Minimi 2 vvt. Työelämästäkin valitetaan. Olen opettanut 20v. Olen kauhuissani. Kaikki kuvittelee että englannilla pärjää, mutta se on yleissivistystä. Lukiossakin mietitään palauttamista pakollisuus. Ihmetellään miten heikoilla taidoilla tullaan perusopetuksesta. Lukiossa odotetaan että osataan. Perusrakenteet ja perussanastotkin on hukassa kun ei keretä opettaa. Jopa muut opettajat säälii, antaisi omia tuntejaan. Oppilaat on eriarvoisessa asemassa, toisilla kieltenopettaja ja toisilla luokanopettaja. Iso yhteiskunnallinen ongelma.

Teema: 4.1.4. Yläkoulun opettajien näkemys oppimista edistävästä tekijöistä

#3: Helsingissä on asiat hyvin, koska kursseja tarjotaan enemmän kuin on valtakunnallinen minimi eli ehdimme kerrata. 6.lk on hyvä ikä aloittaa, ovat motivoituneita. Ykkösillä toteutui vain englantia, vaikka muitakin tarjolla.

#8: Varhentaminen on ollut siinä suhteessa hyvä asia, että 6.luokan oppilaat ovat opiskelleet innokkaasti ruotsia. Opetin neljä vuotta kuutosille ruotsia alakoulun puolella. Nyt opetan pelkästään yläkoulussa. Onneksi pääsin opettamaan kouluun, jossa 7. ja 8. luokalle opetetaan tasaisesti läpi vuoden ruotsia kaksi tuntia viikossa, 45min. kerrallaan. 9.luokalla meillä on sitten valinnaisaineena lyhytkurssi ruotsia (yksi kurssi kestää kaksi jaksoa eli joko syys- tai kevätlukukauden). Valinnaisruotsi onkin koulumme suosituin valinnaisaine:) Onneksi koulumme ruotsin opettajat ja johto olivat kaukaa viisaita ja jakoivat ruotsin tunnit näin. Ilman tasaista tuntijakoa ja lisäkurssia tilanne olisi huono. Yksi viikkotunti ruotsia ei mitenkään riittäisi 7. ja 8. luokalla. On hyvin tärkeää, että ruotsia on tasaisesti läpi vuoden ja minimi on mielestäni kaksi tuntia viikossa. Nyt minulla on tunne, että opiskelu etenee ja oppilaat sekä opettaja jaksavat suhteellisen hyvin. Liikaa ei voi myöskään painottaa hyvien oppikirjojen ja kunnollisten luokkatilojen merkitystä.

Teema: 4.1.5. Lukion opettajien näkemys oppilaiden osaamisen muutoksesta lukion alussa

#3: Opiskelijat ja peruskoulun kollegat kertovat, ettei peruskoulun ruotsin tunneilla ole ehditty opiskelemaan mitään, aika on mennyt sen vähän kertaamiseen, mitä on ehditty oppia, eteenpäin ei ole menty. Kokemus on myös, että 6. luokalla opettajaksi on joutunut opettajia, jotka eivät itsekään koe osaavansa opettaa ruotsia tai haluavansa opettaa sitä. 2004 syntyneillä opiskelijoilla oli Espoossa yksi vuosiviikkotunti vähemmän ruotsia kuin sitä ennen ja sen jälkeen syntyneillä. Tämä näkyy erityisesti heidän kohdallaan osaamisessa ja asettaa heidät myös epätasa-arvoiseen asemaan niiden opiskelijoiden kanssa, joilla tunteja

ei vähennetty. Olen tietoinen, että sama yläkoulun pienempi tuntimäärä jäi monessa kunnassa pysyväksi.

#5: Ruotsia ei ole opiskeltu ollenkaan kevätlukukaudella yhdeksännellä luokalla. 9 kk tauon aikana ehtii kielitaito aika paljon rapistua kenellä tahansa ja varsinkin jos osaaminen ei muutenkaan ole kovin vahvaa.

#8: Kielitaidon huomattava lasku johtuu ruotsin varhentamisesta ja yläkoulun olemattomista tuntimääristä, koska kielenoppiminen ei voi mitenkään edetä 1 vuosiviikkotunnissa. Myöskin alakoulun ruotsinopetuksen siirtyminen monessa koulussa luokanopettajille on vaikuttanut tasoon. Vaikka alakoululaisille sopivat opetusmenetelmät olisivatkin luokanopettajalle hallussa, niin ei kielen, kulttuurintuntemuksen, ääntämisen ym. taso voi mitenkään olla aineenopettajan tasolla. Tämä olisi etenkin kielissä heti alussa todella olennaista; muutoin jatko on kaikilla kouluasteilla hankalaa. Tason romahdus heijastuu pian korkea-asteelle ja työelämäänkin asti. Todella surullista!

Teema: 4.1.6. Lukion opettajien näkemys varhentamis- ja tuntijakouudistuksesta

#3: Ei ole onnistunut. Opetan sekä lukiossa että yläkoulussa. Lukioon tulevien taitotaso on romahtanut. Yläkoulussa on tuskaa opettaa yhtä viikkotuntia, kun siinä ei ehdi mitään ja viikossa sekin vähä mitä on käyty on unohtunut.

#11: Kaunis ajatus mutta toteutus epäonnistui kun siirrettiin yläkoulun loppusuoralta tunteja alakoulun puolelle. Omaan opetustyöhön se on vaikuttanut siten että lukiossa en pääse enää suoraan asiaan, vaan ensin opiskellaan alkeet. Opiskelijoiden sanasto on nykyään lukion tullessa todella olematon eikä kieliopistakaan paljoa muisteta. Tämä syö myös tunnelmaa: ruotsista on tullut entistä vaikeampaa ja siksi epämieluisampaa opiskelijoille.

www.svenskanu.fi | svenskanu@hanaholmen.fi

Hanasaari – ruotsalais-suomalainen kulttuurikeskus

Hanasaarenranta 5, 02100 Espoo | +358 400 605 565 | www.hanaholmen.fi